

Дяченко О.П.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ УДОСКОНАЛЕНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПРОТИДІЇ РОЗВИТКУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Державний механізм регулювання процесів протидії розвитку тіньової економіки повинен мати сферу застосування та складові. Отже, дамо характеристику механізму регулювання процесів протидії розвитку тіньової економіки. Він функціонує на державному рівні та охоплює всіх суб'єктів господарювання, а також окремі структури чи установи і організації, що можуть формувати структурні підрозділи по боротьбі з тіньовою економікою чи її складовими. Об'єктом механізму є будь-які прояви тінізації економічних відносин суб'єктами господарювання.

Складовими державного механізму регулювання процесів протидії розвитку тіньової економіки є планування і прогнозування, розрахунок фінансових показників, нормативи та норми, ліміти, резерви, стимули, санкції, закони, управління, контроль [1].

Практика показала, що у більшості схем легалізації тіньового капіталу беруть участь фірми, що створюються лише на короткий період для реалізації чергової схеми, тому важливим є посилення контролю за діяльністю новостворених фірм. Зокрема пропонуються наступні заходи:

- обмеження по оборотам для новостворених підприємств. Чим менший термін існування фірми та її розмір, тим меншим може бути оборот капіталу. Для кожної галузі потрібно встановити такі мінімально та максимально допустимі межі обороту. У випадку перевищення належить здійснювати

перевірку для того, щоб виявити, чи дійсно це підприємство діє легально, чи має місце відмивання капіталу;

- для того, щоб уникнути відкриття фірм-одноденок, пропонується на перший час, доки фірма не зарекомендує себе як надійне підприємство, зобов'язати керівництво при реєстрації формувати резервний капітал на рахунках Національного банку України, який буде повернено підприємству через певний час, коли воно вважатиметься надійним (через 2-5 років залежно від розмірів та галузі, в якій воно зайняте) або у випадку ліквідації, якщо підприємство збанкрутує. Це слугуватиме стимулом продовжувати господарську діяльність, адже у випадку дострокової ліквідації кошти з резервного фонду відійдуть державі.

Реформування також потрібне і в банківському секторі. Одним із найпоширеніших видів відмивання тіньового капіталу є використання у своїй діяльності кредитних та банківських установ малорозвинених країн. Кошти, що пройшли через їх рахунки чи цінні папери, придбані в цих чи через ці установи простежити майже не можливо. Обмеження для використання в розрахунках фінансових установ цих країн разом із подальшим обмеженням доступних для здійснення операцій офшорних зон суттєво знизить можливість відмивання тіньового капіталу.

Ще однією з найбільш розповсюджених схем відмивання тіньового капіталу є ввезення на територію України в якості транзиту певних товарів та переміщення їх на кордоні до іншого транспорту і подальший продаж вже на самій території держави товарів, не сплачуючи мита і офіційно не декларуючи товари [2]. З метою запобігання таких дій, доцільно запровадити на кордоні електронну систему реєстрації транзитних декларацій та перевіряти чи дійсно транзитний вантаж перетнув кордон держави, чи так і залишився всередині. Також необхідно запровадити пост-аудит на митному кордоні України. Це допоможе уникнути відмивання коштів таким шляхом та виявити «слабкі» ланки на митниці.

В результаті проведеного дослідження нами систематизовано основні напрями удосконалення державного механізму регулювання процесу протидії розвитку тіньової економіки в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Стратегічні напрями реалізації удосконаленого механізму регулювання процесу протидії розвитку тіньової економіки в Україні

№	Напрями	Особливості реалізації
1	Ринок праці	1) проведення періодичного моніторингу на підприємствах; 2) виявлення сукупності санкцій різних рівнів у випадку виявлення тінізації.
2	Приватизація	1) реформування законодавства, що пов'язане із приватизацією державного майна та здійснення періодичного нагляду за його використанням; 2) посилений моніторинг на стадії реалізації майна
3	Корупція чиновників	Удосконалення законодавства у контексті регламентації отримання подарунків держслужбовцями (у тому числі оподаткування у разі перевищення вартості подарунку визначеної суми), що діє у більшості розвинених країн
4	Електронні розрахунки	Доручення до міжнародних програм, що реалізують протидію тіньовим схемам шляхом використання електронних ресурсів, та розробка власного, адаптованого до реалій України законодавства, що регулює діяльність та обіг електронних платіжних систем та валюти
5	Банківський сектор	Обмеження для використання в розрахунках фінансових установ малорозвинених країн разом із подальшим обмеженням доступних для здійснення операцій офшорних зон
6	Митна служба	Запровадження на кордоні електронної системи реєстрації транзитних декларацій та перевірка того, чи дійсно транзитний вантаж перетнув кордон держави, чи так і залишився всередині
7	Комерційні структури	1) обмеження по оборотам для новостворених підприємств; 2) встановлення для кожної галузі економіки мінімально та максимально допустимі межі обороту для новостворених підприємств; 3) проведення перевірки для того, щоб виявити чи дійсно це підприємство діє легально чи має місце відмивання капіталу; 4) доки фірма не зарекомендує себе як надійне підприємство, зобов'язати керівництво при реєстрації формувати резервний капітал на рахунках Національного банку, який буде повернуто підприємству через певний час, коли воно вважатиметься надійним або у випадку ліквідації, якщо підприємство збанкрутує
8	Ринок землі	1) перевірка земельного кадастру та включення до нього всіх земель, чітко розподіливши їх за якістю та призначенням; 2) встановлення мінімальної ціни, за яку можна продати той чи інший вид землі; 3) перегляд податкових ставок та впровадження диференціювання не лише за місцевістю «село-місто-за межами населеного пункту», але й за цінністю земель; 4) державна централізація продажу земель
9	Моніторинг	1) модернізація та оптимізація діяльності органів моніторингу рівня тіньової економіки; 2) формування на базі державних органів моніторингу рівня тіньової економіки спільний з FATF підрозділ; 3) покращення зв'язку між структурними підрозділами та взаємного обміну інформацією

*Джерело: систематизовано автором

Також слід модернізувати та оптимізувати діяльність органів фінансового моніторингу. Також доцільно залучити в якості незалежних експертів до складу державних органів фінансового моніторингу фахівців FATF, що сприятиме кращій координації діяльності вітчизняних систем моніторингу та протидії легалізації тіньового капіталу.

Запропонований механізм регулювання процесу протидії розвитку тіньової економіки в Україні відрізняється від чинного врахуванням додаткових параметрів, що впливають на тінізацію економіки, врахуванням закордонного досвіду та поступовою його імплементацією з приведенням національної системи боротьби з тіньовим сектором у відповідність до міжнародних стандартів, що особливо важливо в умовах євроінтеграції. Також він враховує всі сфери господарювання та, на відміну від існуючого, приділяє особливу увагу діяльності недержавних організацій з легалізації тіньового капіталу. Він розрахований на довготривалу перспективу та чітко розмежований на етапи впровадження реформ. Також механізм охоплює всі ризики щодо розвитку тіньової економіки в Україні та містить пропозиції щодо вирішення вже наявних та запобігання потенційних загроз щодо розвитку тіньової економіки. Удосконалений механізм регулювання процесу протидії розвитку тіньової економіки в Україні може бути застосований державними структурами як в умовах економічної стабільності, так і кризових явищ в Україні.

Список використаних джерел

1. Гришова І. Ю. Дієвість механізмів державного управління в сфері протидії тіньовій економіці в Україні / І. Ю. Гришова, О. П. Дяченко // Право та державне управління. – 2016. - №3. – С. 183-189

2. Гришова І.Ю. Корупційні ризики та зарубіжна методологія їх оцінки в системі економічної безпеки / І.Ю. Гришова., О.О.Красноручський // Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – № 4 (4). – С.40-46.